

היושר (המשך)

עיון בפרשת השבוע לאור הנצי"ב מולוז'ין

1. דברים ל"ב, ד-ו

(ד) הַצֹּר תָּמִים פָּעֻלוּ כִּי כָל הָרָקִיּוֹ מִשִּׁפְטֵי אֵל אֲמוֹנָה וְאֵין עֹלָם צְדִיק וְיִשְׂרָאֵל הוּא: (ה) עֲזוּזֹת לוֹ לֹא בָּנִיו מוֹקִים דּוֹר עֲקָשׁ וּפְתִילֹתָל: (ו) הַלִּידוֹר תִּגְמְלוּ אֶת עַם זָבָל וְלֹא זֶקֶם וְהָלֹא הוּא אֲבִיהָ קִנְיָה הוּא עֲשֵׂה וְיִכְנָעָה:

2. העמק דבר דברים ל"ב, ד-ו

(ו) ה'לח' תגמלו זאת. אמר על הרבן ב"ר. וכי כך תגמלו לה' להכניסו ולהשחית לפניו. ועל הרבן ב"ש אמר עם נבל ולא חכם. אינו יכול לתמוה עליהם ה'לח' תגמלו זאת שהרי מכוונים לשיש. אבל הפלא שאתם עם נבל כת"א דקבילו אורייתא. היינו שלמדים ויגיעים בתורה המכשרת להיות צדיק ישר. ונבל הוא מלשון מדרש ב"ר נובלות חכמה של מעלה תורה. כך הובא בשם הגר"א ז"ל: ולא חכם. ולא חכימון להיות נוהרים מהנהגה רעה וכבר נתבאר לעיל ד' י"ד שחרבן ב"ש בא הקלקול ע"י גדולי תורה: הלא הוא אביך קנן. סיום הפלא על מחריבי ב"ר. הלא תגמלו זאת. הלא הוא אביך קנן וכתמיהם הנביא מלאכי א'. ואם אב אני איה כבודי. ואם אדונים אני איה מוראי: הוא עשן ויפוננך. סיום הפלא על מחריבי ב"ש עם נבל ולא חכם הלא הוא עשן היינו תקן הליכותיך שיהיו בדרך ישרה ודרכי נועם. והנה בחולין דניו ב' איתא ע"ז המקרא מלמד שעשה הקב"ה כונניות באדם שאם נהפך אחת מהם אינו יכול לחיות. והגיע זה הענין לכאן דכשם שהבני מעים עקומים הרבה וע"י אכילה שאינו מתוקן הוא עלול להתעקם ולהסתכן וכי יכול אדם להאשים להיוצר ית' שברא הבני מעים עקומים כ"כ שהלא מ"מ כל אדם חי ואינו מסוכן. ומי שאינו נזהר הוא הולך דרך עקש ודמו בראשו כך אע"ג שהליכות עולם ודאי קשה לכלכל עם ב"א וכל לב עקוב. מ"מ האלהים עשה את האדם להזהר ולעמוד על דרך ישר והמשחית נפשו במדות רעות דמו בראשו. ואחר שעמדנו על שני פסוקים אלו נחזור על שבחים הקודמים. אל אמונה. לענין ב"ר שהוא כת המנהיג באופן שיאמינו בו ולא שיאמרו לו סוד ממנו: ואין עול. לענין ב"ש אע"ג שעושים לשיש אינו יכול לראות בעול אפי' הוא לכבודו ית': צדיק. לענין ב"ר ואינו סובל בעלי תאות זנות וכדומה: וישר הוא. לענין ב"ש ואינו סובל הליכות העקומות אפילו הם לשיש:

3. סוכה נ"ב, א'

תנו רבנן ואת הצפוני ארחיק מעליכם זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם והרחתיו אל ארץ ציה ושממה למקום שאין בני אדם מצויין להתגרות בהן את פניו אל הים הקדמוני שנתן עיניו במקדש ראשון והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו וסופו אל הים האחרון שנתן עיניו במקדש שני והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו ועלה באשו ותעל צחנתו שמניח אומות העולם ומתגרה בשונאיהם של ישראל כי הגדיל לעשות אמר אביי ובתלמידי חכמים יותר מכולם.

4. דברים ד', י"ד

(י"ד) וְאֵתִי עֲזָה יְדוֹד עֲזָתָה הוּא לְלַמֵּד אֶתְכֶם זִקִּים וּמִשְׁפָּטִים לְעִשְׂתֶּכֶם אֶתֶם בְּאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים עֲזָמָה לְרִשְׁתָּהּ: (טו) וְיִשְׁמְרֶתֶם מְאֹד לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם ...

5. העמק דבר דברים ד', י"ד

שמוהיר לת"ח העוסקים בחקים ומשפטים ביחוד רק השמר לך ושמור נפשך מאד. ומבואר מזה שהת"ח היה עלול לבוא גם להסתחת ע"ז יותר משארי אנשים וכאשר באמת כן היה. דראשי המביאים ע"ז ומחטיאים לכל ישראל היו ירבעם אחאב ומנשה שהיו ת"ח גדולים כדא' ב' חלק. ואמרו עוד בסוכה דנ"ג ואת הצפוני ארחיק מעליכם זה יצה"ר כו' את פניו אל הים הקדמוני שנתן עיניו במקדש ראשון כו' כי הגדיל לעשות א' אביי ובת"ח יותר מכולם שכל הגדול מחבירו יצרו גדול. ובקינות אמר המקונן ראה ה' את עניי כי הגדיל אויב. וביארנו להלן כ"ח ניש בשם המדרש שהכונה בת"ח שלט היצה"ר ביותר. והדעת נותנת על כך באשר שתי"ח בחכמתו מוצא דרכים להורות היתר ולהפך דברי אלהים חיים לדעתו. וזה לא שייך בע"ה כ"א לתור אחרי ע"ז בשאט נפש. וזה אינו מצוי כ"כ. שנית דת"ח שחוטא נמשכים אחריו הרבה וגם יש בכחו להמשיך אחריו ולהוסיף לקח לבבם לדעתו ורצונו משא"כ ע"ה. ע"כ הזהיר משה רבינו לת"ח ביותר על השחתת ע"ז. והראה להם ציור מ"ת שלכן ניתנה תורה באימה וביראה ברדת ובזיעה כדי שלא יהיו הת"ח נכשלים ומכשילים:

6. עין אי"ה שבת א', א', כ'

וא"ר בר מחסאי אמר ר"ח ב"ג א"ר, לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני מלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. השכל נעשה באדם כדי לנהל את כל מעשיו וגם את כל רגשותיו הטבעיים. אולם דבר זה ראוי להיות תמיד למורה דרך לאדם, כי לא טוב הוא להרחיב כ"כ את שלטון השכל עד שיפריע את הרגשות הטבעיים ממהלכם, ע"ז נאמר 'ואל תתחכם יותר למה תשומם', כ"א את כל הנטיות הטבעיות שבאדם, בגופו ובנפשו, ראוי לשומרן בתקפן ובבריאותן לפתחן ולשכללן. אלא שעל גביהן צריך שיהי' השכל עומד ומנהיגן, אבל לא יכנס בגבולן לחבל אותן ולהמעט צורתן. כי המציאות לא תנוצח, וכפי הערך שהשכל יחפוץ לרדות בהן להחריבן, יתגברו הן בשטף עז וימרדו בהנהגת השכל, ותצאנה פרעות גדולות בהנהגה, כפרט באדם יחידי וה"ה במשפחה, בשבט, באומה ובכלל האנושיות. והנה יחס אהבת האב אל בניו הוא יחס טבעי בנוי על יסוד הרגש הנפשי והנטיה הטבעית, וכפי טבעו הפשוט הוא מספיק להמשיך כח האב לעשות לטובת בניו כל אשר יוכל. הבחירה והיתרון לבקר בין בן לבן ע"פ כשרונותיו ויתרונו הפרטי זהו ממצעה השכל, ע"כ אין ראוי לתן

לשכל להפריע את כח הטבע. מצד האב הטבע גוזר את השינוי, ואם השכל גוזר לתן יתרון, לא יאתה לו להפריע את כח השינוי ההרגשי. אמנם כאשר יפרץ השכל ויכנס בגבול הרגש למעט, יתגבר הרגש הטבעי לעומתו, והקנאה שמקורה ברגש הלב הטבעי תתעורר בשצף קצף להתקומם על השכל הבא לשדד נחלתה.

7. אורות הקודש ב', שס"ד - הרוח ההמוני והאצילי

האינטליגנציה חושבת שיכולה היא להפרד מעל ההמון, שאז תהיה יותר בריאה ברוחה, יותר אצילה במחשבתה. זוהי טעות יסודית, טעות שאינה מכרת את הצד הבריא שיש בההכרות הטבעיות, בהרגשות הטבעיות, ובחושים הטבעיים, שלא נתקנו, אבל גם לא נתקלקלו על ידי שום השפעה קולטורית. הצד הבריא של היושר מצוי הוא באנשים גסים יותר ויותר ממה שהוא מצוי במלומדים ומוסריים בעלי מחשבה. יותר מובהקים הם המלומדים בדברים הפרטיים של המוסר, בחוקיו ודקדוקיו, אבל עצם הרגשתו זאת היא מצויה באנשים בריאים טבעיים, שהם הם ההמון, עם הארץ. ולא דוקא בהרגשת המוסר השרשית עולה הוא ההמון על אנשי הסגולה גם בהרגשת האמונה, הגדלות האלהית, היופי, החושיות, הכל אשר לחיים בדרך ישרה, בלתי מסוננת על ידי הצינורות המלאים שבר אגמי נפש של הדעת וההחכמה, הוא יותר בריא וטהור בההמון. אמנם לא יוכל ההמון לשמור בעצמו את עצמו וטהרתו, איננו יכול לקשר יפה את מושגיו, גם איננו יודע איך לעמוד בקשרי המלחמה, בעת אשר הכרות והרגשות מתנגדות וסותרות זו את זו נלחמות בנפשו מבפנים או בעולם מבחוץ. לזה צריך הוא לעזרת גדולי התושיה, המישרים לפניו את נתיבות עולמו. אבל כשם שמשפיעים עליו עצה ותושיה, כך הוא משפיע עליהם חיים בריאים. והצד המשותף של אצילי הרוח עם ההמון, הוא הכח המקיים את שני הצדדים על מעמדם היפה, ומשמרם מכל רקבון והתנוונות מוסרית וחמרית.

8. שמונה קבצים ג', רל"א

ת"ח מארין דריון, הקב"ה נתן להם כח גדול בנפש הבהמית שלהם, כדי שיצטרכו דוקא אותה האש העליונה של רזי תורה כדי לזככה, וממילא כחה אחר הזיכוך הוא חזק הרבה יותר, כמו שבועלם בכלל ישנם בהמות חזקות הרבה מהאדם. ומזה בא ההכרח לת"ח, שאור ד' רזי קרוב ללבבם, שלא יעזבו את דרכם להסתפק בפשטין דאורייתא, כי להם עומד הדבר בסכנה נפשית, שלא תזוכך נפשם הבהמית ע"י אותו האור הפושר לעומת עזותה של נפש הבהמית אשר להם.